

L Ö G

um nýbýli og samvinnubyggðir.

Vér Christian hinn Tíundi, af guðs náð konungur Íslands og Danmerkur, Vinda og Gauta, hertogi í Slésvík, Holtsetalandi, Stórmæri, Þéttmerski, Láenborg og Aldinborg,

Gjörum kunnugt: Alþingi hefir fallizt á lög þessi og Vér staðfest þau með samþykki Voru:

I. KAFLI

Almenn ákvæði.

1. gr.

Ríkið vinnur að því, að skapa skilyrði til þess, að sem mest af árlegri fólksfjölgun þjóðarinnar eigi kost á að fá býli í sveitum til ábúðar, þar sem landbúnaður verði stundaður sem aðalatvinnuvegur. Veitir ríkið þann stuðning við stofnun býlanna, að stofnverð þeirra verði ekki meira en það, að meðalfjölskylda geti haft þar sæmileg afkomuskilyrði samkvæmt því, sem ákveðið er í lögum þessum.

2. gr.

Nýbýli nefnist í lögum þessum hvert það býli, sem reist er hér á landi eftir að lög þessi öðlast gildi og þar sem landbúnaður er rekinn sem aðalatvinnugrein, enda fái hið nýja býli útskipt land með ákveðnum landamerkjum, eftir því sem við á og þörf krefur.

Til nýbýla má stofna, hvort sem vill með því að reisa það í óræktuðu landi, eða skipta túni heimajarðarinnar til beggja eða allra býlanna. Þegar jörð er skipt í nýbýli, skal þess gætt, að hvert býlið um sig hafi svo mikið landrými, að álitni nýbýlastjórnar, að nægi meðalfjölskyldu til framdráttar, miðað við þann búrekstur, sem fyrirhugaður er á hverjum stað.

Jörð, sem lagzt hefir í eyði áður en lög þessi öðlast gildi og ekki eru á nothæf hús fyrir fólk eða fénað, telst nýbýli, sé hún tekin til endurbyggingar og ræktunar.

3. gr.

Heimilt er eiganda jarðar að stofna til nýbýla á þann hátt, að landnot séu að nokkru eða öllu leyti sameiginleg fyrir heimajörðina og nýbýlið, enda samþykki nýbýlastjórn ríkisins að svo sé.

Því aðeins er þetta þó heimilt, að nægileg hús fyrir fólk og fénað séu til á jörðinni eða verði reist þar til afnota fyrir bæði býlin. Óheimilt er eigendum þessara jarða að sameina býlin aftur, en sé það þó gert, er styrkur ríkisins endurkræfur, og er nýbýlið til tryggingar þeirri greiðslu.

4. gr.

25

1. febr.

Samvinnubýggðir nefnast í lögum þessum minnst 5 býli, sem reist eru í sama hverfi, þar sem framkvæmdir allar við byggingu býlanna hafa verið gerðar eftir ákveðnu skipulagi.

5. gr.

Ef nýbýlafélög eða einstaklingar, sem eigi ætla að gerast ábúendur á nýbýlinu, vinna að því að koma þeim upp, skulu slík nýbýli afhent væntanlegum ábúendum við kostnaðarverði, að frádregnum ríkissjóðsstyrknum. Ef slík nýbýli eru leigð um stundarsakir, skal leigan metin þannig, að ekki sé tekin leiga af framlagi ríkissjóðs til býlisins. Verði ágreiningur um leigumála, skal leigan metin af úttektarmönnum viðkomandi hrepps.

6. gr.

Heimilt er hverjum jarðar eiganda að byggja fleiri en eitt nýbýli á landi jarðar sinnar, ef ákvæðum 2. gr. um lágmarksstærð býlanna er fylgt. Þó getur enginn, er reisa vill nýbýli, notið þess stuðnings, sem ríkið veitir, nema nýbýlastjórn samþykki hið nýja býli og fram hafi farið sú rannsókn, sem um getur í 7. gr.

7. gr.

Áður en ráðizt er í framkvæmdir til stofnunar nýbýla eða samvinnubýggða, fari fram rannsókn á allri aðstöðu, og sérstaklega á eftirtöldum atriðum:

1. Að náttúruskilyrði og aðstaða til markaðs og samgangna sé svo hagstæð, að líklegt sé, að framleiðslan beri sig.
2. Að land til býlanna geti fengizt með hæfilegu verði.
3. Á efni til húsagerðar o. fl.
4. Hvort skilyrði séu til nýtingar jarðhita eða virkjunar vatnsorku.

II. KAFLI

Stjórn nýbýlamála.

8. gr.

Atvinnumálaráðuneytið (landbúnaðarráðherra) skal hafa með höndum yfirstjórn allra nýbýlamála í landinu.

9. gr.

Landbúnaðarráðherra skipar nýbýlastjóra og getur falið búnaðarmálastjóra það starf.

Nýbýlastjóri sér um og hefir með höndum allar framkvæmdir í nýbýlamálum.

Verði skipaður sérstakur nýbýlastjóri, skulu laun hans ákveðin af ráðherra, þar til þau verða ákveðin í launalögum,

25

1. febr.

10. gr.

Landbúnaðarráðherra skipar þriggja manna nýbýlanefnd til þriggja ára í senn, og skal einn þeirra skipaður formaður. Hún skal vera ráðgefandi um allar framkvæmdir og gera tillögur um, hvaða nýbýli njóta styrks ár hvert.

Nefndarmenn fá þóknun fyrir starf sitt, 10 kr. fyrir hvern fund, er þeir sitja, og þó ekki yfir 300 kr. á ári hver.

11. gr.

Skylt er Búnaðarfélagi Íslands að láta starfsmenn sína aðstoða nýbýlastjóra í störfum hans, eftir því sem þörf krefur og um semst milli þess og landbúnaðarráðherra.

III. KAFLI

Um réttindi og skyldur ábúenda.

12. gr.

Hver sá, sem vill reisa nýbýli í landi jarðar sinnar, eða vill láta af höndum land til nýbýlastofnunar, sendir nýbýlastjórn ríkisins tillögur sínar. Nýbýlastjórn lætur athuga alla aðstöðu til nýbýlastofnunar á þessum stað, ef það hefir ekki verið gert áður, og úrskurðar síðan, hvort hann sé hæfur fyrir nýbýli.

13. gr.

Hinu nýja landnámi sé komið í framkvæmd á þann hátt, sem hér segir:

- A. Nýbýli byggð í landi, sem nýbýlingur á sjálfur, eða trygging er fyrir, að hann eignist samkvæmt ákvæðum 5. gr. Býlin reisa eigendur jarða eða nýbýlingar sjálfir, eftir því sem um semst við nýbýlanefnd og undir eftirliti nýbýlastjóra.
- B. Nýbýli reist í landi ríkis, bæjar- eða sveitarfélaga. Þeir menn, sem hafa í hyggju að reisa slík nýbýli, senda nýbýlastjóra umsókn um það.

Uppfylli umsækjendur ákvæði 15. gr., gerir nýbýlastjóri samning við þá um framkvæmd verksins, og skal þar meðal annars ákveða, hvenær verkinu skuli lokið og á hvern hátt það sé unnið. Framkvæmd þess hluta verksins, sem styrkur er miðaður við, má þó ekki standa lengur yfir en 3 ár.

Þegar ráðstafað er landi sveitar- eða bæjarfélags til nýbýla eða samvinnubyggða, og skipulagðar framkvæmdir við stofnun þeirra, verður nýbýlastjóri að fá samþykki hlutaðeigandi sveitar- eða bæjarstjórnar fyrir ákvörðunum sínum.

- C. Samvinnubyggðir, reistar í landi ríkis, bæjar, sveitar eða nýbýlafélaga.

Um undirbúning framkvæmdanna gilda eftirfarandi ákvæði:

- 1. Allar nauðsynlegar rannsóknir til undirbúnings stofnunar samvinnubyggða hafi verið framkvæmdar samkv. 7. gr.
- 2. Áður en hafizt er handa um stofnun samvinnubyggða, skal nýbýlastjóri

tryggja það, eftir því sem hann telur þurfa, að nægilega margir ábúendur í væntanlegri samvinnubyggð séu reiðubúnir að mynda félag og gera með sér samþykkt samkvæmt 26. gr. 25
1. febr.

3. Væntanlegir ábúendur í samvinnubyggðum skulu, eftir því sem um semst og unnt er, vinna að stofnun býlanna. Teljast slík vinnuframlög sem hluti af því, er þeim ber að leggja fram sem stofnverð.
4. Nýbýlastjóri og nýbýlanefnd ákveða býlafjölda í hverri samvinnubyggð, hversu mikið land skuli fylgja hverju býli, í samráði við ábúendur, svo og hverskonar búskapur skuli aðallega stundaður á býlunum.
5. Nýbýlanefnd og nýbýlastjóri ákveða gerð húsa og skipulag byggðarinnar. Skytt er að leggja uppdrætti að húsum og skipulagsuppdrátt samvinnubyggðar undir álit stjórnar þess samvinnubyggðafélags, sem við byggðinni á að taka, og ber að taka til greina tillögur hennar, að svo miklu leyti sem mögulegt er.

Nánari ákvæði um þessi atriði skulu sett með reglugerð.

14. gr.

Landbúnaðarráðherra er heimilt að veita félögum, er hafa að markmiði að reisa samvinnubyggðir, svo og bæjar- eða sveitarfélögum, sem vilja koma upp nýbýlum eða samvinnubyggðum í löndum sínum, rétt til þess að gera það.

Slík félög verða að uppfylla þau skilyrði og hlíta þeim fyrirætlum, sem nýbýlastjórn ríkisins setur þeim um framkvæmd verksins.

15. gr.

Skilyrði til þess, að umsækjandi geti fengið aðstoð ríkisins við stofnun nýbýlis eða fengið ábúðarrétt á nýbýli, sem stofnað er eftir lögum þessum, eru þessi:

1. Að hann eigi ekki og hafi ekki árlangt átt aðra jörð eða býli, sem fjölskylda geti haft lífsframfæri af.
2. Að hann, að dómi nýbýlanefndar, sé svo efnuð búinn, að hann geti lagt fram sinn hluta af stofnkostnaði býlisins og rekið bú á því, en sé þó ekki svo efnuð búinn, að hann geti byggt býlið af eigin rammleik.
3. Að hann hafi þá þekkingu á búnaði, sem nauðsynleg verður að teljast, að dómi nýbýlanefndar, og hafi starfað við landbúnað minnst 2 ár.

16. gr.

Um nýbýli, sem eru í einkaeign, en hafa hlotið styrk frá ríkinu samkvæmt lögum þessum, gilda eftirfarandi ákvæði:

1. Skytt er að tilkynna nýbýlastjóra, ef nýbýli eru seld, og er kaupsamningur því aðeins gildur, að nýbýlanefnd samþykki hann.
2. Ekki má selja býli þessi meira en nemur fasteignamatsverði, að frádregnum hinum óafturkræfu framlögum ríkisins til þeirra, þar með talinn jarð-

25
1. febr.

- ræktarstyrkur, en að viðbættu virðingarverði þeirra framkvæmda, sem gerðar hafa verið frá því að síðasta fasteignamat fór fram.
3. Þegar býlin skipta um eigendur við erfðaskipti, þá skal mat á þeim háð sama eftirliti og um sölu væri að ræða.
 4. Ekki má veðsetja þann hluta af matsverði býlanna, er svarar til þess styrks, sem ríkið hefir til þeirra lagt.

17. gr.

Þau nýbýli, sem ekki eru í einkaeign, skulu byggð samkvæmt lögum um erfðaábúð og óðalsrétt.

18. gr.

Ef nýbýli í einkaeign kemst í niðurníðslu, að dómi nýbýlanefndar, þannig að húsum og mannvirkjum er eigi við haldið, er styrkur ríkisins til stofnunar býlisins endurkræfur, og má þá selja býlið til lúkningar honum, ef þörf krefur.

IV. KAFLI

Um framlög ríkissjóðs og lán til nýbýla og samvinnubyggða.

19. gr.

Ríkissjóður veitir styrk til stofnunar nýbýla og samvinnubyggða. Styrkur þessi er ekki afturkræfur, en skoðast sem stofnfé, er ábúandi hefir fengið að láni vaxtalaust, en þarf að viðhalda og skila í hendur næsta ábúanda fullgildu.

20. gr.

Til ræktunar nýbýlis, sem stofnað er eftir lögum þessum, svo og til bygginga á því, má verja allt að 3500 kr. í styrk á hvert býli. Þó skal styrkur aldrei vera hærri en það, að hann nemi $\frac{7}{17}$ af stofnkostnaði býlisins, og má aldrei verja meiru en $\frac{2}{7}$ af því til ræktunar. Styrkur ríkisins greiðist eftir því sem um semst milli nýbýlanefndar og þess, er nýbýlið reisir, með vinnu eða peningum, og greiðist eftir því sem framkvæmd við byggingar og nýrækt miðar áfram, en þó aldrei fyrr til nýbýla, sem eru í einkaeign, en byrjað er á byggingum. Til þeirra framkvæmda, sem styrkur er veittur til samkv. lögum þessum, má ekki veita styrk samkvæmt jarðræktarlögnum.

21. gr.

Byggingar- og landnámssjóði Búnaðarbanka Íslands skal skipt í tvær deildir. Önnur deildin skal veita lán til þess að endurbyggja hús á jörðum, sem eru í ábúð. Hin deildin kallast nýbýladeild. Hún skal veita lán til þess að reisa nýbýli og samvinnubyggðir. Nýbýladeild hefir heimild til að gefa út verðbréf, er innleysist á 20—40 árum, og skal gerð bréfanna og nánara fyrirkomulag um sölu þeirra ákveðin af ráðuneytinu í reglugerð.

22. gr.

25

1. febr.

Úr nýbýladeild byggingar- og landnáms sjóðs skal veita lán til stofnunar nýbýla samkv. lögum þessum, og má það vera allt að 3500 kr. á býli, og þó aldrei yfir $\frac{7}{17}$ af stofnkostnaði býlisins. Lánin skulu veitt gegn 1. veðrétti í býlinu og afborgist á 20—40 árum, eftir gerð húsa, og með eigi hærri vöxtum en greiða þarf af verðbréfum þeim, er sjóðurinn gefur út. Eigi má veðsetja býlin til tryggingar hærri upphæð en þeirri, sem getur í grein þessari, nema með leyfi nýbýlanefndar.

23. gr.

Með hvers árs fjárlögum skal ákveðið, hve mikið fé sé lagt til stofnunar nýbýla á komandi ári. Skal svo nýbýlanefnd gera tillögur um, hvernig því fé skuli skipt milli héraða og hvaða umsækjendur skuli sitja fyrir um styrk. Á sama hátt gerir nýbýlanefnd tillögur til stjórnar Búnaðarbankans um lánveitingar úr nýbýladeild byggingar- og landnáms sjóðs.

Nýbýlastjóri skal leggja tillögur nefndarinnar um styrkveitingu til nýbýla fyrir landbúnaðarráðherra, sem tekur um þær fullnaðarákvarðanir í samráði við hann.

24. gr.

Ábúendur allra nýbýla og samvinnubyggða, sem stuðnings njóta samkvæmt lögum þessum, skulu greiða fyrningargjald af húsum býlisins. Fyrningargjaldið miðast við varanleik húsanna og er ákveðið af nýbýlastjórn í eitt skipti fyrir öll sem jafnt hundraðsgjald, og skal það ekki vera yfir 1% af kostnaðarverði þeirra.

Fyrningargjaldið skal lagt í sjóð, er nefnist endurbyggingarsjóður nýbýla og samvinnubyggða. Sjóðinn skal ávaxta í nýbýladeild byggingar- og landnáms sjóðs, og annast sýslumenn innheimtuna á manntalsþingum, og fylgir gjöldunum lögtaksréttur.

Hvert nýbýli og hver samvinnubyggð hefir sérreikning í sjóðnum og á tilkall til séreignar sinnar, þegar endurreisa þarf hús býlisins.

Að fengnum tillögum nýbýlastjóra, setur landbúnaðarráðherra með reglugerð nánari fyrirmæli um sjóðinn.

25. gr.

Nýbýlastjóri skal halda skýrslu yfir nýbýli og samvinnubyggðir, sem reistar verða samkvæmt lögum þessum. Þar skal nákvæmlega skýrt frá stofnkostnaði hvers býlis, hvað ríkið hefir veitt til þeirra sem styrk, um allar lántökur vegna þeirra og um eigin framlög nýbýlinga. Árlega skal færa í skýrslur þessar allar ársgreiðslur býlanna af lánnum sínum.

Þá skal og nýbýlastjóri afla sér þeirra upplýsinga, sem unnt er, um rekstrarafkomu hvers býlis.

Í því skyni getur nýbýlastjórn lagt þá kvöð á nýbýlinga, að halda einfalda

25 rekstrarreikninga um afkomu bóa sinna, eftir reikningsformum, sem nýbýla-
1. febr. stjórn gefur út.

Heildarskýrslur um þessi efni skal nýbýlastjórn birta öðru hverju.

V. KAFLI

Um samvinnubyggðafélög.

26. gr.

Allir þeir, sem ætla að gerast ábúendur í væntanlegri samvinnubyggð, skulu mynda með sér félag, er nefnist samvinnubyggðafélag. Félagsmenn skulu setja sér samþykkt í samræmi við lög þessi, og skal hún, til þess að öðlast gildi, vera staðfest af landbúnaðarráðherra eftir tillögu nýbýlanefndar. Í samþykkt samvinnubyggðafélags skal ákveða, hvort rekinn skuli einstaklingsbúrekstur eða samvinnubúrekstur í byggðinni.

Nánari fyrirmæli um undirbúning og setningu samþykta samvinnubyggðafélaga skulu sett með reglugerð.

27. gr.

Tilgangur samvinnubyggðafélaga er:

1. Að kaupa eða leigja land fyrir væntanlega samvinnubyggð og annast undirbúning og framkvæmdir við að koma henni upp, svo og að annast lántökur til þeirra framkvæmda samkv. 21. gr., og skal nánar ákveða um þessi atriði í samþykkt félagsins.
2. Að koma á fót rafvirkjum eða mannvirkjum til hagnýtingar á hveraorku, eða öðrum mannvirkjum til sameiginlegra afnota fyrir félagsmenn og annast rekstur þeirra.

VI. KAFLI

Niðurlagsákvæði.

28. gr.

Laun nýbýlastjóra, þóknun nýbýlanefndar, svo og annar kostnaður við stjórn nýbýlamála, greiðist úr rikissjóði.

29. gr.

Nánari ákvæði um nýbýli og samvinnubyggðir samkvæmt lögum þessum setur landbúnaðarráðherra með reglugerð, að fengnum tillögum nýbýlanefndar og nýbýlastjóra.

30. gr.

25

Með lögum þessum eru úr gildi felld lög nr. 15 6. nóv. 1897, um nýbýli, svo og önnur ákvæði í lögum, er varða nýbýli hér á landi og koma í bága við lög þessi. 1. febr.

31. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sér að hegða.

Gjört á Amaliuborg, 1. febrúar 1936.

Undir Vor konunglega hönd og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Hermann Jónasson.

L Ö G

26

um alþýðutryggingar.

1. febr.

Vér Christian hinn Tíundi, af guðs náð konungur Íslands og Danmerkur, Vinda og Gauta, hertogi í Slésvík, Holtsetalandi, Stórmæri, Þéttmerski, Láenborg og Aldinborg,

Gjörum kunnugt: Alþingi hefir fallizt á lög þessi og Vér staðfest þau með samþykki Voru:

I. KAFLI

Almenn ákvæði.

1. gr.

Alþýðutryggingar teljast samkvæmt lögum þessum:

1. Slysutryggingar.
2. Sjúkrutryggingar.
3. Elli- og örorkutryggingar.
4. Atvinnuleysistryggingar.

2. gr.

Stofnun sú, er annast tryggingarnar, heitir Tryggingarstofnun ríkisins. Þegar tryggingarnar koma til framkvæmda verða þær, hver um sig, sjálfstæð deild í tryggingarstofnuninni og hafa þar aðskilinn fjárhag. Engin deildanna ber ábyrgð á skuldbindingum annarar.